

**NYITRAI KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM
KÖZÉP-EURÓPAI TANULMÁNYOK KARA**

Kétnyelvűség – oktatás – nyelvmenedzselés

Írások, tanulmányok

Vančo Ildikó

születésnapjára

Szerkesztők:

Csernicskó István és Kozmács István

Nyitra

2021

© Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem,
2021

Lektorálta: Heltai János Imre és Sándor Klára

Megjelent a VEGA 1/0316/21-es számú projektjének támogatásával.

© A szerzők, 2021

ISBN 978-80-558-1737-8
EAN 9788055817378

Tartalom

ELŐSZÓ HELYETT, SZERETETTEL	5
TABULA GRATULATORIA.....	7
LÁSZLÓ ANGYAL	
Linguistic Gleaning among the Hungarian-Slovak Place-names of the Lučenec District	11
BAUKO JÁNOS	
Anyanyelvi keresztnévmenedzselés Szlovákiában	23
BENYOVSZKY KRISZTIÁN	
Kódváltások – nyelvek, irodalmak és tudományágak között	41
BEREGSZÁSZI ANIKÓ – CSERNICKÓ ISTVÁN	
Szövegértési kompetencia-mérés a magyar nyelven tanuló kárpátaljai magyar egyetemisták és főiskolások körében.....	53
BORBÉLY ANNA	
Nemzetiségi utcanevek Magyarország nyelvi tájképében.....	67
SUSAN GAL	
Translations and ideologies: Who is Micimackó?.....	85
GERGELY VIKTÓRIA	
A szlovákiai magyar általános iskolás tanulók olvasási szokásai	103
MÁTÉ HUBER	
Plurizentrik in DaF-Lehrwerken: Zwei Lehrwerkreihen im Vergleich	113
JÁNK ISTVÁN	
A magyar anyanyelv-pedagógia adóssága, aktuális problémái és a csőlátású magyarországi magyarok	129
KARMACSI ZOLTÁN	
A kárpátaljai etnikai vegyes házasságok nyelvi szocializációjának jellemzői	139
KIS JENŐ	
A közvélekedés, a közoktatás és a nyelvjárások	157
KIS TAMÁS	
Kincs, ami nincs. A jászkunsági tolvajnyelvi szójegyzékek nyomában.....	165
KOLLÁTH ANNA	
Az iskola nyelve(i) – a Termini szótár oktatás és nevelés fogalomkörű kölcsönszavainak élete a Muravidéken.....	175
KONDRATYEVA N. V. – JEFREMOV D. A.	
A finnugor tanulmányok fejlődése Oroszországban	183

КОНДРАТЬЕВА Н. В. – СОКОЛОВА О. Л. Особенности функционирования удмуртско-русского двуязычия (имена числительные в аспекте переключения кодов).....	187
KONTRA MIKLÓS Mi értelme van?.....	193
KOZMÁCS ISTVÁN A bárindza kérendzelo-pentás egy roplemája.....	197
LANSTYÁK ISTVÁN A nyelvtani kontaktushatás visszazsorítása érdekében használt nyelvi ideológiák.....	203
N. TÓTH ANIKÓ – PETRES CSIZMADIA GABRIELLA A szövegértés fejlesztését szolgáló Legere Irodalmi Verseny	217
NÁDOR ORSOLYA Alkalmazott nyelvészet Magyarországon és Szlovákiában – gondolatok a hasznos nyelvészet jelenlétéről, szerepéről	247
NÉMETH MIKLÓS Nyelvi ideológiák és beszélői identitás egy tájszó teszthez fűzött metanyelvi megjegyzésekben	269
OSZKÓ BEATRIX – SALÁNKI ZSUZSA Párhuzamos jelenségek, nyelvi erőforrások	283
PRESINSZKY KÁROLY Kétnyelvűségi jelenségek a Szlovákiai magyar nyelvjárási hangoskönyvek szövegeiben.....	295
SÁNDOR ANNA Kontaktusjelenségek a Nyitra-vidéki magyar nyelvjárásokban	309
SINKOVICS BALÁZS A standard és az ő-ző változat használatával szembeni attitűdök Szegeden	319
TOLCSVAI NAGY GÁBOR A szövegértés műveleti tényezőiről.....	327

Kondratyeva N. V., Jefremov D. A.

A finnugor tanulmányok fejlődése Oroszországban

A finnugor népek többsége Oroszországban él. Minden régióknak megvannak a maga hagyományai a szakemberképzésében és a finnugor tanulmányok területén történő tudományos kutatások, és az oktatási rendszer fejlesztésében. Vannak azonban olyan általános tendenciák, amelyek a finnugor régiók többségében jellemzőek a tudományos közösség fejlődésére. Ebben az írásban ezen irányok ismertetésére vállalkozunk.

1. Az általános nyelvészethez hasonlóan a modern finnugor tanulmányok meghatározó módszere az antropocentrikus elv hangsúlyos jelenléte. Az antropocentrizmus mint kutatási elv sajátossága abban rejlik, hogy a tudományos tárgyakat elsősorban az ember nézőpontjából betöltött szerepüknek és céljuknak megfelelően vizsgálják. Éppen ezért az elmúlt évtizedekben a kutatók különös figyelmet fordítottak a finnugor nyelvek jogállásának vizsgálatára (jó példaként szolgálhatnak erre V.A. Tiskov művei), és az oroszországi uráli népek helyzetének tanulmányozására belpolitikai és nemzetközi tekintetben (Z. Sztrogalscsikova, E.A. Cipanov, M.V. Moszin, T. P. Bojko, A. L. Csecsevisnyikova, I. P. Csiranova és mások kutatásai).

Az uráli népek lakhelyének fokozott előtérbe kerülése a finnugor világ gazdasági és földrajzi sajátosságainak megértésével foglalkozó munkák sorozatához vezetett, többek között A. F. Kudrjavcev (2013: 125–132) *A finnugor világ fogalmának földrajzi értelmezése* című munkájához, vagy L. N. Folomikina és I.A. Szemina (2011: 160–166) *A finnugor térség gazdasági és földrajzi képe* című tanulmányához.

Kétségtelen, hogy egy ilyen perspektíva kiterjeszti a finnugor tanulmányok keretét és tárgyát, lehetőségeket nyitva az új interdiszciplináris tudományágak kidolgozásához és felhasználásához.

Ami az úgynevezett "hagyományos" irányokat illeti, az elmúlt évtizedben megfigyelhető néhány olyan innovatív jelenség is, amely a tudomány antropocentrikus fejlődéséhez kapcsolódik. Egyre több pszicholingvisztikai és ontolingvisztikai fókuszú tanulmány kezdett megjelenni a finnugor nyelvészetben (például N.M. Moszina művei). A szociolingvisztika tudománya megerősítette pozícióját, különösen annak köszönhetően, hogy a felsőoktatási intézmények tantervében speciális kurzusok jelentek meg (a tudományág népszerűségére jó példaként szolgálhatnak V. G. Gavrilova monográfiái, például a *Szociolingvisztika mari nyelvi adatok alapján* (Гаврилова 2015) és a *Mari-orosz kétnyelvűség: kódváltás* (Гаврилова 2014) című művek).

Másrészt manapság a nyelvészek számos kérdést vizsgálnak azzal kapcsolatban, hogy az ember hogyan befolyásolja az általa használt nyelvet, a nyelvi rendszerek mely részei a leginkább kitettek a változásnak és változtatásnak, és miként függenek az „emberi” tényezőtől (lexikális rendszer, deixis, modalitás, érzelem, szóalkotás). Ezzel kapcsolatban A. Ny. Rakin, V. K. Kelmakov, I. Sz. Naszipov, N. G. Zajceva, Sz. Miznyikov, A. D. Kakszin, I. I. Mullonen, G. V. Fedjunyeva és még sok más szerző műveit jegyezhetjük meg.

Az irodalomkritikában az utóbbi évtizedekben erősödő érdeklődés mutatkozik a gyermekirodalom iránt (ide tartoznak T. I. Zajceva, V. I. Rogacsev, N. V. Csikina és mások művei).

A modern bölcsészet másik jellemzője az explanatizmus, azaz az a tendencia, hogy magyarázattal szolgáljon a tanulmány tárgyával kapcsolatban. Ez a tendencia egyértelműen megmutatkozik például a néprajzi tanulmányokban, mivel manapság a szűken vett regionális hagyományok feltérképezésének kérdései – különösen az új technológiákkal összefüggésben –, különös jelentőséget kapnak. A folklór és az irodalom figuratív, műfaji és stilisztikai aspektusainak átfogó tanulmányozása (összehasonlító munkák révén és a stadiális-tipológiai sajátosságok meghatározásával), az uráli népek kultúrájának fejlődésében kulcsfontosságú transzformációs forogatókönyvek meghatározása, és a finnugor régiók hangzasképének vizsgálata az elmúlt évtized folklórájának legfontosabb feladatává váltak. És itt természetesen T. G. Vladikina, J. A. Krasenyinnikova, G. A. Gluhova, I. M. Nurijeva, N. N. Gluhova és még sok más szerző műveit kell megemlítenünk.

2. A modern tudomány fejlődésének másik irányzata az interdiszciplináris kutatások elősegítése. Mindenekelőtt itt jegyezzük meg a nemzeti szövegtörzsek létrehozásának problémás voltát, bár ez a kérdés akár egy külön megbeszélés témája is lehetne. Sajnos az oroszországi finnugor tudományos közösség számos tényező miatt ebben a tekintetben nem mindig tud lépést tartani a tudományterület nemzetközi szintű fejlődésével. Ez a korpusznyelvészeti fejlődésére, valamint a kétnyelvűség számítógépes technológiával történő tanulmányozására is vonatkozik.

3. Mint korábban megjegyeztük, a tudomány állapotát a társadalom által elé helyezett feladatok határozzák meg. Sajnos ma a bölcsészettudomány, akárcsak a bölcsészképzés, nehéz időköt él át. Ebben a tekintetben nemcsak a tudományos tevékenység csökkenése észrevehető a modern finnugor tanulmányok terén, hanem némi aggodalomra ad okot a finnugor tanulmányok jövőjének kérdése is.

A Scopus és a WoS publikációk száma fontos szerepet játszik a tudományos iskolák kialakulásában, a kutatási irányok fejlődésében. Sajnálatos módon a finnugrisztika vonatkozásában nagyon kevés ilyen folyóirat található. Fontos továbbá a külföldi és az orosz szerzők közötti nemzetközi együttműködés megerősítése is. Az ilyen együttműködés eredményeként új tartalom és módszertani elemzés jöhet létre.

4. Sajnos ez a beszámoló csak néhány vonást tudott felvázolni a modern finnugor tanulmányok fejlődésével kapcsolatban. Mindazonáltal fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a jövőbeli kutatásoknak szem előtt kell tartaniuk még az alkalmazott tudományok eredményeit is, mindenekelőtt a nyelvek és kultúrák tanításának módszertanával, a tankönyvek és az iskolai és óvodai nevelési rendszer oktatási segédanyagainak elkészítésével kapcsolatosan. Ezek nyelvünk fejlődésének fontos alkotóelemei, és hozzájárulnak a tudományos kutatások eredményeinek a nagyközönség körében történő népszerűsítéséhez is.

Szakirodalom

- Гаврилова В. Г. 2014. Марийско-русский билингвизм: переключение и смешение кодов : монография. Йошкар-Ола : Марийский гос. ун-т.
- Гаврилова В. Г. 2015. *Социолингвистика (на материале марийского языка)* : учебное пособие по направлению подготовки 45.03.01 - "Филология". Йошкар-Ола : ФГБОУ ВПО "Марийский гос. ун-т".
- Кудрявцев А. Ф. 2013. Географическое осмысление понятия «Финно-угорский мир» In: *Ежегодник финно-угорских исследований*. Вып. 3: 125–132.
- Фоломейкина Л. Н., Семина И. А. 2011. Экономико-географический образ территории финно-угорского пространства In: *Финно-угорское пространство в туристском измерении*: Мат. 1-й межд. науч.-практ. конф. / Морд. государственный университет им. Н. П. Огарева. Саранск, 160–166.